

SZŰCS MÓNIKA

Az üstfoltozó álma

■ SHAKESPEARE: A MAKRANCOS HÖLGY ■

Karalyos Gábor (Hortensio), Hévér Gábor (Petruccio) és Kovács Vanda (Katalin)

A makrancos hölgy *Miskolcon nem gondolatlanul vagy léha előadás. Mind a rendezés, mind a díszlet és a jelmez számos, határozott darabértelmezésre utaló jelzéssel él, ám ezeknek nincsen olyan erejük (és rendszerük), hogy érzékileg is képesek lennének megjeleníteni (és így meggyőzővé tenni) a koncepciót.*

Furcsán felemás módon tartja meg a rendező, Benedek Miklós a darab keretjátékát. Az üstfoltozót megtréfáló Lordnak csupán a hangját halljuk a hangszórókból, miközben egy toprongyos alak (akit később Petruccioként látunk viszont) zavartan tapogatja a nagyszínpad összezárt báronyfüggönyét. Majd szétnyílik a függöny, és miközben a szoborcsoportozattá merevedett szereplők kiemelkednek a süllyesztőből, a fickó hátul bizonytalanul kioldalog. Az előadás végén is csak néhány gyors mondat utal a keretjátékra – a hazatérő üstfoltozó a saját felesége megszelídítésére készül –; ez sejteti ugyan, hogy a történetet afféle álmokként látjuk, s egyúttal felvilantja azt is, hogy az előadásban a szerepcserék és átváltozások, a megtevesztő látzatok világával találkozunk, de ezt a gondolatot a rendező nem építi tovább, nem bontja ki igazán.

Eder Vera felvétele

A német irodalom óriása napjainkra a legjobban húzható drámaszerzők egyikévé érett. Színpadi szövegeinek kurtíthatósága nagy érdem az anyagszaporítással készülő darabok korában. Goethénél van miből húzni. Egyébként a Katona József Színház Kamrájának előadása számára az 1775-ben, fiatalon kezdett, majd később át-átírt *Stellát* olyan nagyon nem is kellett nyesegetni: Eörsi István dramaturg és Lukás Andor rendező készen kapta – Görgy Gábor eredetileg aligha ironikus hangfekvésű fordításában – a történetet, a mondatzenét, a struktúrát, a szereplőállományt. Még a műfajt is, mely bévül ugyan szomorújáték (lenne, ha az utólagosan hozzátoldott öngyilkosságot is eljátszanák), kívül azonban „színjáték szerelmeseknek”. A(z elhagyott) feleségét és a(z ugyancsak elhagyott) szeretőjét egyszerre megtaláló Fernando dilemmája a konszolidált többnejűség, a minimum háromfős csoportszex óvatos irodalmi preferálására és legitimálására nyújtott alkalmat az önismeret érényét nem nélkülöző írónak – Lukás Andornak és színészeinek viszont arra, hogy e megoldás képtelenségét, tágabban pedig az egész kérdéskört, a valójában csak kompromisszumos vagy rossz választásokat engedő hűségproblémát a tragikomikus közelítés, a bizarr kacaj célpontjává tegyék.

Khell Csörsz felénk kissé lejtős zsákutca-díszletében nem a *Stella*, hanem an-

TARJÁN TAMÁS

Die Seifenoper

■ JOHANN WOLFGANG GOETHE: STELLA ■

nak paródiája jelenik meg, felerősítve az alapszöveg romantikájában való stílár és játékmódbeli jártasság nélkülözhetetlen komolykodásaival. A teret csupán néhány vékonyka cső tagolja: lehetnének fák, oszlopok. Megannyi biztonságos támasz a végképp elbizonytalanodónak, tengely a táncolva körbeforgónak. Gyűrűvel megkoccantva, mással megpendítve még muzsikálnak is (tehetnék akár gyakrabban). Az oldalfalakat rugalmas szalagokból képezték ki, bárhol hasítható rés, ki- és bejárás. Ez a könnyen átüthető felület elfektetett paravánként is viselkedik, benyúló kezek, bekukkantó fejek bábozhatnak jobbról-balról, hátul eleven ember pózolhat festményként, nagy lehet a teret szelő, szeletelő jövés-menés. A produkció kellemes eklektikájához járulnak a visongó műkedvelés beékelt jelenetei, a képregények kliséire emlékeztető beállítások, s főképp a televíziós szappanoperákon edződött szem tornáztatása. A Kamrában a szünet nélküli nyolcvanöt perc – *ein Teil* – is elég, hogy a

holtomiglan-holtodiglan végeérhetetlen, a halálos időkijelölés ellenére valóban befejezhetetlen példázatát elmondja. Az este hemzseg az elidegenítő eszközöktől, melyek egyikét-másikat lehet brechtinek is nevezni – így a Postamesternőként elsőrangú Illés Györgyinek a saját arcából készített tragikus görög maszkját –; többségét inkább nem.

Velich Rita az átlátható teret finom, jellemző jelmezszínek nagy foltjaival töltötte meg, a ruhák mozgalmasságát, beszédességét a saját mintát, rátéteket régi (és mai) divatlapokból vett ötleteivel érve el. Az emlékezések idősíkjait, a nagy viszonyváltásokat nyers nyomatékkal kiemelő fényváltások glóriájában néha a ruha teszi az embert: az öltözék játszik Goethét, a színész Lukásot.

A Kamra *Stellájának* az üde, tempós formajáték mögött nincs különösebb tétje, a figurák bizonyos érzületek kifigurázására koncentrálnak. Ezt töményen, sok atmoszférateremtő kis akció kieszelésével te-

Ugyanakkor a kezdő kép valamiféle stilizált játékmódot is ígér. Ez ugyan nem jellemző az előadás egészére, de egy-egy jelenetben elvéve fel-felbukkannak a stilizáció különböző formái: olykor szórakoztató zenés-táncos közjátékok szakítják meg a dialógusokat (mint az operetben), a legformásabb közülük Lucentio (Kasvinszki Attila) és Tranio (Szantter Dávid) átöltözöszáma; máskor egy-egy pillanat válik hangsúlyossá azáltal, hogy a szereplők mozgása erősen lelassul vagy szaggatottá válik, esetleg kimerevedik. Egy másik jelenetben Tranio és Biondello (Chajnoczki Balázs) a mantovai iskolamestert riogatva halálmászokot ölt. Ám ezek a játékok is inkább díszítésnek tűnnek, mintsem jelentéshordozó eszközöknek.

A rendező és a tervezők hangsúlyozottan XX. századi, de azon belül meglehetősen eklektikus környezetbe helyezték makrancos Kata történetét. A jelmezek az egyes szereplők státusát jelzik – több-kevesebb eredetiséggel. (Tervező Federits Zsófia.) A sötét nadrágos, kabátos, emancipált (?) Kata (Kovács Vanda), illetve a habos miniszoknyás, butuska Bianca (Borombovits Ágnes) szembeállításuk elég közhelyes és kellemetlenül didaktikus. A kosztüm első

pillantásra elárulja: ez a Kata nem holmi ördögi hárpia, inkább csak kissé nekikeresedett fiatal nő, akinek egy picit jobb az izlése, de kevesebb az udvarlója, mint a húgának. Ezért elég meglepő (és kissé korai) fordulat, hogy Kata az esküvője tiszteletére önként a lehető legkommerszebb buggyos-masnis menyasszonyi ruhába bújlik, és művirágos túllfátyolt ölt: igazán érthetetlen, miért is kell tovább szelídíteni, hiszen már most olyan, mint amilyennek a környezete elvárja. Mulatságos ugyanakkor Petruchio (Hevér Gábor) nászi kosztümje: pöttyös alsónadrágban, lyukacsos atlétatrikóban és strandpapucsban érkezik nősilni.

Két – korlátolt környezetéhez képest – öntörvényű fiatal egymásra találásáról szólna tehát az előadás, azonban ezt a történetet Kovács Vanda és Hevér Gábor nem tudja meggyőzően ábrázolni. Mindkettőjükből hiányzik az az erő, amely markánsan kiemelné alakjukat a többiek közül. Kata a Petruchióval való első feszes dialógust kivéve gyengének és gyámoltalannak tűnik akkor is, amikor elkeseredetten, összeszorított szájjal néz maga elé. Petruchio inkább hetyke, mint félelmetes, még egy kicsit ijedt is, mikor Baptista házában a Katával való első találkozásra készül.

Ezáltal azonban úgy tűnik, minden további zabolázási trükkje csupán a Nőtől való félelmének túlkompenzálása. Az utolsó nagy játszma (miközben Bianca esküvőjére utaznak) már tét nélkül zajlik: Kata engedelmesen szajkózza a nyilvánvaló képzetlenségeket az önelégült Petruchio után. A szituációban rejlő szikár kegyetlenséget elmossa a lassan előkúszó édeskés idill: Kata és Petruchio békésen ringatóznak a színpad fölött köteleken lógó színházi zsöllyékben.

SHAKESPEARE: A MAKRANCOS HÖLGY (Miskolci Nemzeti Színház)

FORDÍTOTTA: Nádasdy Ádám. **DÍSZLET:** Zeke Edit. **JELMEZ:** Federits Zsófia. **DRAMATURG:** Hársing Hilda. **KOREOGRÁFUS:** Kozma Attila. **RENDEZŐ:** Benedek Miklós.

SZEREPLŐK: Földi László, Kovács Vanda, Hevér Gábor, Fandl Ferenc, Kiss László, Borombovits Ágnes e. h., Bösze György, Karalyos Gábor e. h., Kasvinszki Attila e. h., Szantter Dávid e. h., Chajnoczki Balázs, Kulcsár Imre, Csapó János, Tari Teri, Horváth László, Lukács Gábor, Kriston Szabolcs, Latabár Árpád, Sztás Barbara.

Schiller: Kata felvétele

Varga Zoltán ((Fernando) és Ónodi Eszter (Stella)

szik, attraktív fesztávú dialogizáló duókat, érzelmrengető szoborcsoportozatokat képezve. Nagy Ervin (Postakocsis) csak pár másodpercet, Tóth Attila (Karl) csak néhány percet tölt a színpadon; ennyi is elég, hogy az előbbinek a hangossága, utóbbinak a nesztelensége elárulja – Fernando tépelődésének aláfestésére –: dugni jó, ha van kit. Elek Ferenc színházi szerepkettőző leleménnyel Stella inasaként és Fernando inasaként is fellép, belezöldülve a méregbe, amiért mások általában dugnak. Tóth Zol-

tán Tisztartójának a családi tűzhely és a hűség eszméje melletti prédikálás jut („egy tömbből faragott szálfa”), Tóth Anitának (Annchen) a kapcsolati bonyodalmakban tanúsított gyermeki vakság, melyet örökös lehunyt szeme világtalanságával – elromlott alvóbabá – és folyondárszerű, rágató kapaszkodásaival groteszkül fejez ki. Rezes Judit (Lucie) nem naíva, inkább rezonőr, talán azért is, mert az éteri Fernando őt is megdugná, ha ki nem derülne, hogy Lucie a lánya.

Csákányi Eszter (Cäcilie) tévedhetetlen kultúrájú főnővéri karakterizálással, Ónodi Eszter (Stella) a zilált hajú teleregényes téboly kontinuitásával készíti elő, hogy a női keblekre megtérő nagybetűs Férfi bennük – a feleségben, illetve a szeretőben – anyja helyett anyát és gyermeke helyett gyermeket találjon. Az előadás „csillaga” szükségképp Varga Zoltán (Fernando). Szárazsámpontól őszbe csavarodva verklizi a „Stella! Én Stellám!” megszólításokat (Goethénél az adott helyen ez csak egyszer hangzik el, tehát nem is húzni, hanem toldani kellett őt), áriázza a „Hadd igyam a te édes leheletedet, mely nélkül az ég minden levegője üres volt”-szerű tirádákat, variálja teljes beleéléssel azt a két és fél mesterségbeli fogást, amellyel ő és színésztársai e redukált világ méltányolható és élvezhető, az ürességgel telített szolid teljességét létrehozzák.

JOHANN WOLFGANG GOETHE: STELLA (Katona József Színház, Kamra)

FORDÍTOTTA: Görgey Gábor. **DÍSZLET:** Khell Csörsz m. v. **JELMEZ:** Velich Rita m. v. **DRAMATURG:** Eörsi István m. v. **ZENE:** Sály László. **RENDEZŐ:** Lukács Andor.

SZEREPLŐK: Ónodi Eszter, Csákányi Eszter, Varga Zoltán, Rezes Judit, Illés Györgyi m. v., Tóth Zoltán, Tóth Anita, Elek Ferenc, Nagy Ervin, Tóth Attila e. h.